

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Poliittinen osasto
POL-10 Antti Vänskä

LÄHETE

29.05.2015

HEL7M0574-8

Eduskunta
Ulkoasiainvaliokunta

Viite

Asia

Muistio Suomen ja Naton kumppanuusyhteistyön ajankohtaisista aiheista

Valiokunnalle lähetetään ohessa perustuslain 97 §:n nojalla muistio Suomen ja Naton kumppanuusyhteistyön ajankohtaisista aiheista.

Yksikön päällikkö

Mikko Kinnunen

Liitteet

- 1 kpl

Erillinen sivu elektronisen version käsittelyyn:

Poliittinen osasto

POL-10 Antti Vänskä

Asiasanat EDUSKUNNAN INFORMOINTI, NATO RAUHANKUMPPANUUS, NATO

Hoitaa POL-10

Hoitaa UE

Koordinoi

Tiedoksi

ASA-01; ASA-02; ASA-20; AVS-KEO; AVS-PAL; AVS-POL; EKMI-00; EUR-02; EUR-20; EUR-30; KEMI-00; OIK-20; PLM/PO; PLM/RO; POL-01; POL-02; POL-20; POL-30; STU-00; UMI-00; VIE-02; VIE-40; VNEUS; VSI-00
AST; BER; BUD; BUK; GEN; HAA; ITÄ-22; KIO; LON; MAD; MOS; NAE; NDE; OSL; OTT;
PAR; TAL; TUK; VAR; WAS; WIE
EUAVS; HUOLTOVARMUUSKESKUS; LVM; PE/YHTEYSUPSEERI; PLM; PUVS; SM; STM;
TEM; TPK; YM

Laatija jakanut

Muistio on laadittu yhteistyössä puolustusministeriön kanssa

NATON JA SUOMEN KUMPPANUUSYHTEISTYÖN AJANKOHTAISET AIHEET

Naton Walesin syyskuun 2014 huippukokouksen päätökset ja niiden toimeenpano ovat olleet Naton toiminnan keskiössä viimeisen kahdeksan kuukauden ajan. Merkittävin huippukokouksessa tehty päätös oli yhteisen puolustuksen vahvistaminen, jonka tärkeimpiä välineitä on uusi valmiussuunnitelma (Readiness Action Plan, RAP). Se sisältää myös nopean toiminnan joukkoja koskevat uudistussuunnitelmat mukaan lukien uusien erittäin nopean toiminnan joukkojen perustamisen (Very High Readiness Joint Task Force VJTF). Lisäksi Naton jäsenmaat sitoutuivat Walesissa pitämään puolustusbudjettinsa vähintään nykyisellä tasolla ja tehostamaan menojen käyttöä pitkällä aikavälillä. Naton vuonna 2006 asettama poliittinen tavoite pitää puolustusmenojen taso vähintään kahdessa prosentissa bruttokansantuotteesta on edelleen voimassa.

Naton seuraavan puolustusministerikokouksen (24.-25.6.2015) odotetaan tekevän päätöksiä Walesin huippukokouspäätösten toimeenpanosta. Uuden valmiussuunnitelman keskeisten elementtien on määrä olla valmiina seuraavaan, Varsovassa (8.-9.7.2016) järjestettävään huippukokoukseen mennessä. Päätöksillä on vaikutuksia myös kumppanimaille. Suomen kannalta keskeinen on mm. Naton nopean toiminnan joukkojen kehittäminen. Kesäkuun puolustusministerikokouksessa käsitellään myös turvallisuushaasteita, jotka juontuvat Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan tilanteesta, ml. ISIL'in nousu ja laitton maahanmuutto, sekä itäisten jäsenmaiden kokemasta turvallisuusvajeesta. Nämä samat teemat olivat esillä myös toukokuun ulkoministerikokouksessa.

Vaikka yhteiseen puolustukseen liittyvät tekijät ovat Euroopan turvallisuustilanteen muutoksen myötä korostuneet, kriisinhallinta ja yhteistyövarainen turvallisuus ovat edelleen keskeinen osa liittokunnan strategista konseptia. Tärkeät kumppanuuspolitiikan tehostamiseen liittyvät Walesin aloitteet (yhteistoimintakykialoite ja puolustus- ja turvallisuussektorin tukemiseen suunnattu aloite) ovat jääneet liittokunnassa vähemmälle huomiolle, mutta myös niiden toimeenpano etenee.

Nato-johtoisten kriisinhallintaoperaatioiden vähentyessä on noussut esille kysymys, miten kumppaneiden kanssa jatkossa ylläpidetään yhteistyötä ja yhteistoimintakykyä. Samoin on kysymys yhteistyön vastavuoroisuudesta eli siitä, että kumppanuusyhteistyön tulisi hyödyttää molempia osapuolia. Koulutus- ja harjoitustoiminta on tässä keskeisellä sijalla, kuten myös Naton DCB-aloite puolustus- ja turvallisuuskapasiteetin tukemiseksi (Defence and Related Security Capacity Building, DCB). DCB-aloitteen avulla pyritään tukemaan tiettyjen kumppani- ja kolmansien maiden vakaata kehitystä ja ennaltaehkäisemään konfliktien syntyä. Tukitoimia pyritään koordinoimaan yhteistyössä muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa. Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg korosti Suomen vierailunsa aikana edistyneiden kumppanimaiden

aktiivisen osallistumisen merkitystä Naton muille maille tarjoamaan tukeen puolustus- ja turvallisuuskapasiteetin kehittämisessä.

Suomi on tukenut puolustus- ja turvallisuusalan kapasiteetin vahvistamistoimintaa Naton rahastohankkeiden kautta. Merkittävin tuki on 1,5 miljoonan euron vuosittain tuki Afganistanin kansallista armeijaa tukevalle rahastolle (ANA Trust Fund). Lisäksi Suomi on tukenut mm. korruption vähentämiseen puolustusvoimissa tähtäävää rahastohanketta (Building Integrity, BI), Jordanian armeijan naisten asemaan ja koulutukseen liittyvää rahastohanketta sekä Ukraina-rahastohanketta, jonka tavoitteena on pienaseiden ja jalkaväkimiinojen tuhoaminen osana Ottawan sopimuksen toimeenpanoa. Harkittavana on myös osallistuminen Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyön puitteissa yksittäisillä asiantuntijoilla hankkeisiin Georgiassa ja myöhemmin mahdollisesti Moldovassa.

Alustavien suunnitelmien mukaan Naton seuraavassa huippukokouksessa Varsovassa 2016 käsitellään euroatlanttista turvallisuustilannetta sekä RAP-ohjelman toimeenpanon ja kumppanuuksien tilaa. Suomi ja Ruotsi ovat aktiivisesti vaikuttaneet kumppanuuksien kehittämistä koskevaan keskusteluun edellisten huippukokouksien alla, ja vastaava aktiivinen toiminta on perusteltua myös nyt. Lisäksi Varsovan huippukokouksessa käsitellään Afganistanin tilannetta mukaan lukien taloudellisen tuen jatkamista Afganistanin turvallisuusjoukoille ja turvallisuusinstituutioiden koulutukseen ja neuvontaan liittyvää asiantuntija- ja kumppanuustukea (Enhanced Enduring Partnership) Resolute Support -operaation jälkeen.

Laajennettujen mahdollisuuksien (EOP) kumppanuusyhteistyön merkitys ja toimeenpano

Walesin huippukokouksessa hyväksytty kumppaneiden yhteistoimintakykyaloitte (Partnership Interoperability Initiative, PII) sisältää kolme kumppanuusyhteistyömuotoa. Suomelle näistä merkittävin on laajennettujen mahdollisuuksien (Enhanced Opportunities, EOP) kumppanuusyhteistyö. EOP-yhteistyöhön osallistuu viisi maata (Australia, Georgia, Jordania, Ruotsi ja Suomi), jotka on hyväksytty yhteistyöhön kolmen vuoden jaksolle, joka on todennäköisesti uusittavissa. Suomi osallistuu myös yhteistoimintakykyä käsittelevään toimintaan (Interoperability Platform, IP), johon osallistuu Nato-maiden lisäksi 24 kumppanimaata.

EOP on tärkeä väline Suomen kumppanuuspolitiikan ylläpitämiseksi ja syventämiseksi aloilla, jotka ovat Suomelle merkityksellisiä. EOP mahdollistaa Suomelle Nato-yhteistyön jatkumisen vähintäänkin samalla tasolla kuin ISAF-operaation aikaan, jolloin järjestettiin säännöllisesti myös ministeritason kumppanuuskokouksia.

Suomelle yhteistyö Naton kanssa on keskeistä puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämiseksi sekä kansainvälisen yhteistoimintakyvyn tehostamiseksi. Tähän vaikuttaa se, että kansainvälisessä sotilaallisessa yhteistyössä käytetään Naton standardeja ja suorituskykyvaatimuksia. Puolustuskyvyn kehittämisen lisäksi Nato-yhteistyöstä saadut kokemukset ovat merkityksellisiä myös kriisinhallintavalmiuksien kehittämiseksi sekä Naton, EU:n, YK:n että mahdollisten koalitioiden puitteissa, kuten esimerkiksi Irakin koulutusoperaatiossa. Naton monikansallisten Smart Defence-hankkeiden on määrä vakiintua suorituskyky-yhteistyön toimintamalliksi. Osa näistä hankkeista osa on avattu kumppanimaille ja

osana puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämistä arvioidaan jatkuvasti myös näiden tarjoamia mahdollisuuksia.

EOP:n toimeenpanossa on tapahtunut edistystä kevään aikana, joskin toiminta edelleen etsii muotoaan. Käytännössä EOP:ssa on kyse asteittain muotoutuvasta yhteistyöstä, joka mahdollistaa yksilöllisen tai joustavissa kokoonpanoissa (28+n) tapahtuvan etenemisen. Mahdollisuus räätälöidympään kumppanuusyhteistyöhön on Suomen etujen mukaista, joten EOP:n toimeenpanoa tulee tukea ja kehittää.

Suomi odottaa EOP-yhteistyön mahdollistavan poliittisen tason dialogin jatkumisen, myös ministerikokouksissa ja valtionpäämiestasolla, lisäävän ennakoitavuutta koulutus- ja harjoitusyhteistyöhön Naton kanssa ja tehostavan mahdollisuuksia sijoittaa asiantuntijoita Suomen kannalta hyödyllisille paikoille Naton rakenteissa. Myös tiedonvaihtoon ja kyberalan yhteistyöhön liittyvät yhteistyömahdollisuudet paranevat. Naton kesäkuun puolustusministerikokous käsittelee mahdollisesti myös edistyneiden kumppanien kanssa tehtävän kyberpuolustusyhteistyön periaatteita. Tämä voi johtaa siihen, että joillekin kumppaneille, esimerkiksi Suomelle, esitetään mahdollisuutta ja keskusteluja kahdenvälisen yhteisymmärryspöytäkirjan (Partner Cyber Defence Memorandum of Understanding) laatimisesta.

Suomi on pyrkinyt vaikuttamaan kumppanuusyhteistyön muovautumiseen kansallisista lähtökohdistaan. Suomi pyrkii siihen, että EOP-ohjelmaan hyväksytyjä viittä maata ei käsitellä jäykästi ryhmänä, vaan toiminta ja kokoukset voidaan järjestää joustavasti eri tasoilla ja eri kokoonpanoissa osallistuvien maiden valmiuksien ja kiinnostuksen mukaan siten, että käsiteltävä aihe määrittelee kokousohallistajat. Kevään aikana onkin järjestetty kokouksia myös esimerkiksi 28+2-kokoonpanossa eli niin, että EOP-maista kokouksiin osallistuivat vain Suomi ja Ruotsi. Näissä kokouksissa on käyty vuoropuhelua muun muassa Itämeren turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Naton lähtökohtana on poliittisen tason kokousten järjestäminen konkreettisten asiakysymysten määrittämisen tarpeen mukaan. Mielenkiintoisia dialogin aiheita Suomen kannalta ovat esimerkiksi laaja-alaiseen turvallisuuteen, suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn kehittämiseen sekä lähialueen turvallisuuteen liittyvät kysymykset sekä asevalvonta ja -riisunta. Toistaiseksi poliittisen tason kokouksia on järjestetty vain Walesin huippukokouksen aikana, jolloin järjestettiin puolustusministeritason EOP-kokous ja Interoperability Platform-kokous.

Muita ajankohtaisia kumppanuusaiheita

Lokakuussa 2014 Suomi otti vastaan puheenjohtajuuden epävirallisessa Naton Connected Forces Initiativen neuvoa-antavassa kumppanuustyöryhmässä (CFI Task Force). Vuoden mittainen puheenjohtajuus toteutetaan yhdessä Belgian kanssa. Suomi asetti tehtävään kaksi upseeria. Työryhmään kuuluu seitsemän kumppanimaata ja sen tavoitteena on edistää kumppaneiden mahdollisuuksia hyödyntää tehokkaasti Natossa tehtävää kumppanuusyhteistyötä erityisesti koulutus- ja harjoitustoiminnassa. Kumppanuustyöryhmän työjärjestystä ja organisaatiota on kevään aikana uudistettu vastaamaan paremmin Naton ja kumppaneiden välisen yhteistyön kehittämisen tarpeisiin. Muutokset on hyväksytty toukokuussa

puolustusvoimain komentajien CFI TF-kokouksessa. Kumppanuustyöryhmän uudeksi nimeksi tulee Partner Interoperability Advocacy Group (PIAG).

Suomi on jatkanut aktiivista osallistumista kumppanimaana Naton koulutus- ja harjoitustoimintaan. Puolustusvoimien Kansainvälinen Keskus (PVKVK) järjestää vuosittain kansainvälisiä koulutustapahtumia, jotka ovat avoimia EU-, Nato- ja kumppanimaille. Suomi suhtautuu myös myönteisesti pyyntöön osallistua kumppanimaana Naton koulutusjärjestelmän kehittämiseen ja tähän liittyen toimimiseen koordinoitiroolissa kumppanimaille suunnattavaan kriisinhallinta- ja rauhanturvakoulutuksen (Peace Support Operations, PSO) suunnittelussa.